

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****MALAKLAR İNŞ. TAAH. GİD. MAD. SAN. VE TİC. A.Ş. BAŞVURUSU (2)**

Başvuru Numarası : 2018/3296
Karar Tarihi : 30/6/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Malaklar İnş. Taah. Gıd. Mad. San. ve Tic. A.Ş.

Vekfî : Av. Mustafa Barış ÇATALBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alacağın tahsili için başlatılan icra ve iflas takiplerinin kooperatif mallarının devlet malı sayıldığı gerekçesiyle sonuçsuz bırakılması ve alacağın başka türlü tahsiline imkân kalmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden ayrılmasına ve ayrılan dosyanın 2019/5859 başvuru numarasına kaydedilmesine ve diğer iddialar yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

8. 3/2/2002 tarihinde Afyonkarahisar'a bağlı Sultandağı ve Çay ilçelerinde art arda iki deprem meydana gelmiştir. Bu depremler özellikle Afyonkarahisar şehir merkezi ile Çay, Sultandağı, Bolvadin, Çobanlar, Şubut ve İncehisar ilçelerinde etkili olmuş; kırk iki kişinin hayatını kaybetmesine ve çok sayıda binanın hasar görmesine neden olmuştur.

9. 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu'nun geçici 3. maddesi uyarınca, yıkılan ve ağır hasar gören binaların yapılması için afetzedelerin kuracağı kooperatiflere Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü tarafından arsa tahsis edilmesi ve binaların yapımı için Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca (TOKİ) kredi verilmesi kararlaştırılmıştır.

10. Bu amaçla 13/8/2002 tarihinde S.S. Merkez Afyonkarahisar Depremzedeleri Konut Yapı Kooperatifi (Kooperatif) kurulmuştur. 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 50. maddesinde "*Bu kanunda yazılı vazife ve hizmetlere tahsis edilmiş olan menkul ve gayrimenkul mallarla her türlü hak ve alacaklar, para ve para hükmündeki kıymetli evrak Devlet mallarından sayılır.*" hükmüne yer verilmiştir.

11. Faaliyet merkezi Afyonkarahisar'da bulunan ve bir limitet şirket olan başvuru; inşaat, taahhüt, gıda, maden sanayi ve ticaret işleri ile iştigal etmektedir.

B. İcra Takibi ve Menfi Tespit Davası Süreci

12. Başvuru 14/1/2008 tarihinde Ankara 13. İcra Dairesinde (İcra Dairesi) Kooperatif ve B.A. Plastik İnşaat Yapı Makine Turizm Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. aleyhine 107.795,25 TL asıl alacak, 31.074,56 TL işlemiş faiz ve 323,39 TL komisyon olmak üzere toplam 139.193,20 TL üzerinden kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla icra takibi başlatılmıştır. Takip dayanağı olarak 27/7/2006 tanzimli ve 15/1/2007 vade tarihi 200.000 TL bedelli bono gösterilmiştir.

13. Takibin kesinleşmesi üzerine İcra Dairesi, Kooperatif taşınmazları üzerine haciz serhi koymuştur. Bunun üzerine Kooperatif, haczedilmezlik şikâyetinde bulunmuştur. Ankara 16. İcra Hukuk Mahkemesi 3/3/2009 tarihinde (E.2008/577) Kooperatifin kuruluş amacının depremde konutları yıkılan ya da hasar görenlerin konut ihtiyaçlarını karşılamak olduğu, 7269 sayılı Kanun hükümleri ile diğer mevzuat gereğince taşınmazların kamuya tahsisli mal hükmünde olduğundan haczedilemeyeceği gerekçesiyle hacizlerin kaldırılmasına karar vermiştir. Bu kararı Yargıtay 12. Hukuk Dairesi (12. Hukuk Dairesi) 8/10/2009 tarihinde onamıştır.

14. Ayrıca Kooperatif tarafından 2008 yılında Ankara 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan menfi tespit davasının takip edilmemesi üzerine 6/10/2009 tarihinde açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

C. İflas Takibi ve İflas Davası Süreci

15. Başvuru, ödeme yapılmaması ve haciz yoluyla tahsilin mümkün olmaması üzerine Kooperatif ve B.A. Plastik İnşaat Yapı Makine Turizm Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. aleyhine başlatılan icra takibini iflas yoluyla takibe dönüştürmüştür. İcra Dairesi tarafından

düzenlenen ödeme emri (107.795,25 TL asıl alacak ve 77.969,94 TL işlemiş faiz olmak üzere toplam 185.765,19 TL) Kooperatife 19/12/2009 tarihinde tebliğ edilmiştir. Kooperatif 23/12/2009 tarihinde, kayıtlarında bononun bulunmadığı, müteahhit şirkete böyle bir borcun olmadığı ve bonoda borcun nakden alındığının yazılı olduğu ancak Kooperatif kasasına bu meblağın girmediği gerekçeleriyle takibe itiraz etmiş ve takip durmuştur. Başvurucu, hazır beton satışına ilişkin olarak alacaklı olduğu bedelin bir kısmının ödenmediğini ileri sürerek Kooperatifin iflasına karar verilmesi istemiyle ticaret mahkemesi sıfatıyla yargılama yapan Afyonkarahisar 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (2. Asliye Hukuk Mahkemesi) 1/2/2010 tarihinde dava açmıştır. 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 10/6/2011 tarihinde, hiçbir kâr amacı gütmeyip depremden zarar görmüş vatandaşlara konut edindirmek amacıyla kurulan Kooperatifin tacir sıfatı bulunmadığı, tüm malları ile hak ve alacaklarının devlet malı sayıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

16. Yapılan temyiz istemi üzerine Yargıtay 23. Hukuk Dairesi (23. Hukuk Dairesi) 20/2/2012 tarihinde, Kooperatifin tüzel kişiliği olduğunu, temsilcilerinin bulunduğunu, ana sözleşme ve yasalar gereği iflasa tabi olduğunu, bu nedenle işin esasına girilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğini belirterek karar bozmuştur. Karar düzeltme istemi 23. Hukuk Dairesi tarafından 5/6/2012 tarihinde reddedilmiştir.

17. Bozmaya uyan 2. Asliye Hukuk Mahkemesince alınan bilirkişi raporunda başvurusunun asıl alacak tutarının 103.625,29 TL, 15/1/2007 vade tarihinden 10/6/2011 tarihine kadar hesaplanan avans faizinin ise 102.413 TL olduğu belirtilmiştir. Aynı yargılamada İcra Müdürlüğü 18/11/2013 tarihi itibarıyla harç, yargılama gideri ve vekâlet ücreti ile birlikte toplam borcun 334.834,11 TL olduğunu bildirmiştir. 2. Asliye Hukuk Mahkemesi borcun faiz ve icra gideriyle birlikte ödenmesi veya mahkeme vezasine depo edilmesi için depo kararı verildiği hâlde yerine getirilmediğinden 31/1/2014 tarihinde Kooperatifin iflasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde ayrıca iflas takibine konu edilen ve kesinleşen borcun ödenmediği ifade edilmiştir.

18. Temyiz istemi 23. Hukuk Dairesince 20/3/2015 tarihinde reddedilmiş ve karar onanmıştır. Karar düzeltme talebi de 13/9/2017 tarihinde reddedilmiştir.

D. İflas Tasfiye Sürecine İlişkin Şikâyet Yargılamaları ve Bireysel Başvuru Süreci

19. 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin iflasa ilişkin kararı sonrası tasfiye işlemlerine başlayan Afyonkarahisar İcra Müdürlüğü (İflas Dairesi) Kooperatifin taşınır ve taşınmaz malları ile hak ve alacakları üzerine iflas şerhi konulmasına karar vermiştir.

20. Kooperatif tarafından iflas şerhi konulmasına ilişkin işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle 3/2/2014 tarihinde Afyonkarahisar 2. İcra Hukuk Mahkemesinde (2. İcra Hukuk Mahkemesi) şikâyet davası açılmıştır. 2. İcra Hukuk Mahkemesince 28/2/2014 tarihinde (E.2014/33) dava reddedilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) ekli belgelere göre kararın temyiz edilmediği anlaşılmıştır.

21. Kooperatifin iflas dosyası kapsamında tutulan mevcudat defterinde kayıtlı malların elinde bırakılmasına ilişkin talebi İflas Dairesince reddedilmiştir. Kooperatif, bu işlemin şikâyet yoluyla kaldırılması için başvuru, H.K. ve T. Şirketi aleyhine 26/3/2014 tarihinde Afyonkarahisar 1. İcra Hukuk Mahkemesinde (1. İcra Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. 1. İcra Hukuk Mahkemesi 11/7/2014 tarihinde (E.2014/96) davayı kabul etmiş ve

kooperatif mallarının devlet malı sayıldığı gerekçesiyle mevcudat defterinde kayıtlı malların Kooperatif elinde bırakılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde özetle;

i. Kooperatif adına kayıtlı taşınmazların hak sahibi depremezdelere konut inşası için TOKİ tarafından Kooperatife satılan taşınmazlar olduğu, mevcudat defterinde yer alan Halk Bankası hesabının Kooperatif hak sahiplerinin yatırdığı aidat bedelleri ile TOKİ tarafından gönderilen bedellerin yatırıldığı hesap olduğu ve defterde yer alan müflis Kooperatifin alacaklı olduğu takip dosyaları incelendiğinde bu alacakların Kooperatif aidat bedelleri ile kooperatif inşaatı esnasında kullanılan dairelerin yıpranma bedellerine ilişkin olduğu, Kooperatife ait ... plakalı aracın niteliği gereği güvenlik ve Kooperatif çalışanlarının ve bir kısım malzemenin şantiyeye nakliyesinde kullanıldığı ifade edilmiştir.

ii. Belirlenen bu taşınır ve taşınmaz mallar ile hesap ve alacakların 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesi kapsamında Kanun'da yazılı vazife ve hizmetlere tahsis edildiğine işaret edilmiştir.

22. Başvurucu tarafından yapılan temyiz istemi 12. Hukuk Dairesince 21/1/2015 tarihinde temyiz edenlerin taraf sıfatları bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

23. Başvurucu, 1. İcra Hukuk Mahkemesinin 11/7/2014 tarihli kararında iflas şerhlerinin kaldırılmasına karar verilmediği hâlde İflas Dairesince şerhlerin kaldırıldığını ve yeniden konulması talebinin reddedildiğini belirterek işlemin kaldırılması istemiyle 30/4/2015 tarihinde 1. İcra Hukuk Mahkemesinde şikâyet yoluyla dava açmıştır. 1. İcra Hukuk Mahkemesi 3/6/2015 tarihinde (E.2015/98) davayı reddetmiştir. Başvurucu tarafından yapılan temyiz istemi 12. Hukuk Dairesince 25/1/2016 tarihinde kararın kesin olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Yapılan karar düzeltme istemi de 12. Hukuk Dairesi tarafından 30/5/2016 tarihinde reddedilmiştir.

24. Başvurucu, 1. İcra Hukuk Mahkemesinin 3/6/2015 tarihli ret kararı aleyhine 12/8/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuruda; kararın haksız ve hukuka aykırı olduğu, iflas şerhlerinin kaldırılması hakkında bir karar verilmediği hâlde İflas Dairesinin şerhleri kaldırdığı, alacağına kavuşmasının önüne geçildiği ve müflisin hesabına gelecek paraların müflis eline geçmesine neden olduğu gerekçesiyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi bu başvuruyu 2016/14360 sayılı dosya ile incelemiş ve 26/4/2018 tarihinde başvurunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının ise başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

25. Kooperatif, Afyonkarahisar 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2009/235 sayılı dosyasından yazılan müzekkere ile ikinci alacaklılar toplantısının yapılp yapılmadığının ve davalılar aleyhine davayı iflas masasının takip edip etmeyeceğinin sorulduğunu, İflas Dairesince verilen cevapta devlet malı sayılan hak ve alacakların takibinin İflas Dairesinde yapılmamasına, masa alacaklılarına davayı takip, sonuçlandırma ve olumlu sonuçlanması hâlinde masa adına icra takibi yapmak üzere yetki verilmesine karar verildiğini ifade etmiştir. Ayrıca mevcudat defterinde yer alan tüm malların devlet malı sayıldığını ve bu nedenle tasarruf yetkisinin kendilerinde olduğunu ileri süren Kooperatif, İflas Dairesinin masa alacaklılarına takip yetkisi vermesine ilişkin işlemin kaldırılması istemiyle 1. İcra Hukuk Mahkemesinde 15/6/2015 tarihinde şikâyet yoluyla dava açılmıştır. 1. İcra Hukuk

Mahkemesi 9/10/2015 tarihinde (E.2015/129) şikâyetin kabulüne ve şikâyete ilişkin kısmın iptalüne karar vermiştir. UYAP'a ekli belgelere göre kararın temyiz edilmediği anlaşılmıştır.

26. İflas Dairesi 3/1/2018 tarihinde, müflise ait mal varlığının bulunmaması sebebiyle iflasın tatiline ve tasfiyenin tatili ilanının yapılmasına, müflise ait haczi kabil mal varlığının tespitinin dosyaya bildirilmesi hâlinde tasfiye işlemlerine devam edilmesine, ilandan sonra otuz gün içinde tasfiyenin devamının talep edilmemesi ve tasfiye masraflarının peşin verilmemesi hâlinde tasfiyenin kapatılması için dosyanın iflas kararı veren mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

27. Bu karar, başvuruca 9/1/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

28. Başvurucu 5/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

E. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

29. UYAP üzerinden yapılan incelemede İflas Dairesinin 3/1/2018 tarihli kararı üzerine başvuruca tarafından 15/1/2018 tarihinde şikâyet davası açıldığı anlaşılmıştır. Bu davada başvuruca, İflas Dairesi kararının kaldırılarak iflas tasfiyesine devam edilmesini istemiştir.

30. 1. İcra Hukuk Mahkemesi 8/3/2018 tarihinde (E.2018/22) davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle;

i. Aynı Mahkemenin 11/7/2014 tarihli kararında Kooperatife ait taşınmazların Halk Bankası hesabının, ... plakalı aracın, mevcudat defterinde yer alan tüm mal, hak ve alacakların 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesi kapsamında devlet malı niteliğinde olduğunun kabul edildiği, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 211. maddesi gereğince mevcudat defterine kayıtları yapıldıktan sonra müflisin elinde bırakılmasına karar verildiği belirtilmiştir.

ii. Devlet malı niteliğinde olması nedeniyle haczi caiz olmadığından mevcudat defterinde kayıtları devam etmekle birlikte müflis elinde bırakılan ve üzerilerindeki iflas şerhi kaldırılan mal, hak ve alacakların iflas masasına ve tasfiyeye tabi olmalarının yasal olarak mümkün olmadığına vurgu yapılmıştır.

31. Kararın istinaf edilmesi üzerine Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 18/12/2018 tarihinde talebi esastan reddetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle;

i. Kooperatifin taşınmaz malları devlet tarafından verildiğinden ve Kooperatifin kuruluş görevine tahsisli olduklarından 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesine göre devlet malı sayılacağı, ayrıca aynı hükme göre banka hesaplarındaki paraların da devlet malı sayılacağı vurgulanmıştır. Bu konuda Kooperatifin taraf olmadığı bazı şikâyet yargulamalarında da aynı yönde karar verildiği ve kararların onandığı belirtilmiştir.

ii. 7269 sayılı Kanun'da depremzede Kooperatifin mallarının devlet malı sayılmasına ilişkin düzenleme bulunduğu hâlde borçlarının da devlet borcu sayılacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediğine işaret edilmiştir. Bu nedenle

İflas Dairesi tarafından Kooperatifin iflas masasına girecek malı bulunmadığı gerekçesiyle tasfiyenin tatiline karar verilmesinin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Temyiz edilen karar, 12. Hukuk Dairesi tarafından 9/3/2020 tarihinde onanmıştır.

33. UYAP'tan yapılan incelemeye ve başvuru vekilince sunulan belge içeriğine göre, başvuru vekilince İcra Müdürlüğüne başvurulmuş ve dosyanın yenilenerek icra dosyasının güncel hesabının çıkarılması istenmiştir. İcra Müdürlüğünce dosya yenilenmiş ve 5/7/2021 tarihi itibarıyla yapılan hesaplama göre 139.193,20 TL takipte kesinleşen miktar, 12.666,58 TL tahsil harcı, 14 TL başvuruya harcı, 17.173,35 TL vekalet ücreti, 392.315,64 TL toplam faiz miktarı ve 162,30 TL masraf olmak üzere 561.525,07 TL yekûn alacak olduğu belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

34. 2985 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"3.2.2002 tarihinde Afyon ve civarında meydana gelen deprem sonucunda Bayındırlık ve İskân Bakanlığı fen heyetleri tarafından belediye yerleşim alanlarında belirlenen ağır hasarlı ve yıkık konut sahibi afetzedelerin karacağı kooperatiflere, kendi arsaları veya toplulaştırma sonucunda elde edilecek arsalar üzerinde yapılacak konular için Toplu Konut İdaresi aracılığı ile kredi verilir. En az % 70 seviyesinde tamamlanmış ve depremde yıkılan veya ağır derecede hasar gören konut veya işyeri kooperatiflerine de, her bir üyeleri için en fazla bir konut ve bir işyeri olmak üzere, hasarları oranında Toplu Konut İdaresi aracılığı ile kredi verilir. Söz konusu kredinin kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir ve Başbakan onayı ile yürürlüğe girer.

Afetzedelerin konut veya işyeri yapacakları alanlarda arsa ve arazi temininde 15.5.1959 tarihli ve 7269 sayılı Kanununun 21, ek 9 ve ek 10 uncu maddelerindeki hükümler uygulanabilir. Bu şekilde temin ve tahsis edilen arsa ve araziler Arsa Ofisi Genel Müdürlüğüne bedelsiz olarak devredilmiş sayılır. Bu arsa ve araziler Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü tarafından birinci fıkra kapsamında kredilendirilecek kooperatiflere maliyet bedeli üzerinden devredilir. Maliyet bedelinin hesaplanmasında harca esas değer in beşte biri taşınmaz malın iktisap bedeli kabul edilir.

Birinci fıkra gereği verilecek konut ve işyeri kredileri için gereken 70 trilyon TL Toplu Konut İdaresine; alt yapı ve toplulaştırma işlemleri için ihtiyaç duyulan 50 trilyon TL ise Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü ve İller Bankası Genel Müdürlüğü arasında yapılacak protokol çerçevesinde kullanılacak üzere Bayındırlık ve İskân Bakanlığı bütçesindeki afet tertibine aktarılır.

Söz konusu tutarların harcamayan kısmı ile kredi olarak kullanılan kısmının geri dönüşü Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından takip edilir ve tahsilini müteakip bir ay içerisinde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı bütçesindeki afet tertibine özel ödenek kaydedilmek üzere Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Merkez Saymanlık Müdürlüğü hesabına yatırılır.

Bu madde uyarınca yeniden inşa edilecek veya onarılacak yapılarla ilgili ihale, sözleşme, ruhsatname ve sair işlemler ve bu uygulamadan faydalanacakların verecekleri beyanname, taahhütname ve yapacakları sözleşmeler her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır."

35. 7269 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Değişik: 2/7/1968-1051/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 27/12/1993-3956/1 md.) Deprem (Yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

Afete uğrayan meskûn yerlerin büyüdüğü o yerin tamamında veya bir kısmında yıkılan, oturulmaz hale gelen bina sayısı, zarar gören yapı ve tesislerin genel hayata etki derecesi, mahallin ekonomik ve sosyal özellikleri, zararın kamuoyundaki tepkisi, normal hayat düzenindeki aksamalar ve benzeri hususlar gözönünde tutulmak suretiyle afetlerin genel hayata etkililiğine ilişkin temel kurallar, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının mütalaaları da alınarak İmar ve İskan Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilir.

Yukarıda yazılı afetlerin meydana gelmesinde veya muhtemel olması halinde zararın o yerin genel hayatına etkili olup olmadığına, yönetmelik esasları gereğince, İmar ve İskan Bakanlığı tarafından karar verilir.

Şu kadar ki, afetin meydana gelmesi halinde bu kanun gereğince alınması lazımgelen acil tedbirlerin titizlikle afetin meydana geldiği bölgenin valisi yetkilidir."

36. 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesi şöyledir:

"Bu kanunda yazılı vazife ve hizmetlere tahsis edilmiş olan menkul ve gayrimenkul mallarla her türlü hak ve alacaklar, para ve para hükmündeki kıymetli evrak Devlet mallarından sayılır."

37. 2004 sayılı Kanun'un "Haczi caiz olmayan mallar ve haklar" kenar başlıklı 82. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1. Devlet malları ile mahsus kamunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar

..."

38. 2004 sayılı Kanun'un "Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin iflâsı" kenar başlıklı 179. maddesi şöyledir:

"Sermaye şirketleri ile kooperatiflerin, aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık olduğu idare ve temsil ile vazifelendirilmiş kimseler veya şirket ya da kooperatif tasfiye hâlinde ise tasfiye memurları veya bir alacaklı tarafından beyan ve mahkemece tespit edilirse, önceden takibe hacet kalmaksızın bunların iflâsına karar verilir. Türk Ticaret Kanununun 377 nci ve 634 üncü maddeleri ile 2/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 63 üncü maddesi hükmü saklıdır."

39. 2004 sayılı Kanun'un "İflas masası" kenar başlıklı 184. maddesi şöyledir:

"İflas açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün malları hangi yerde bulunursa bulunsun bir masa teşkil eder ve alacakların ödenmesine tahsis olunur. İflasın kapanmasına kadar müflisin uhdesine geçen mallar masaya girer.

Müflis namına gelen mektuplar iflas idaresi tarafından açılır ve sair mevruyelerin de masaya gönderilmesi posta idaresine bildirilir."

40. 2004 sayılı Kanun'un "Haczi caiz olmayan eşya hakkında" kenar başlıklı 211. maddesi şöyledir:

"Daire 82 nci maddede sayılan malları deftere kaydetmekle beraber müflisin elinde bırakır."

41. 2004 sayılı Kanun'un "Tasfiyenin tatili" kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"Masaya alt hiç bir mal bulunmazsa iflas datresi tasfiyenin tatiline karar verir ve ilan eder. Bu ilanda alacaklılar tarafından otuz gün içinde iflasa mütaallik muamelelerin tabüküne devam edilmesi istenilerek masrafı peşin verilmediği takdirde iflasın kapatılacağı yazılır."

B. Uluslararası Hukuk

42. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) her ne kadar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde açık olarak usule ilişkin güvencelerden söz edilmese de bu maddenin keyfi müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kanun dışı veya keyfi ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazları sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsadığını belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (AGOSI/Birleşik Krallık, B. No: 9118/80, 24/10/1986, § 55; Jokela/Finlandiya, B. No: 28856/95, 21/5/2002, § 45).

43. AİHM ayrıca usule ilişkin güvencelerin özel kişiler arasında ihtilaf oluşturan mülkiyet hakkı ile ilgili meseleler yanında taraflardan birinin devlet olması durumunda da geçerli olduğunu belirtmiştir (Plechanow/Polonya, B. No: 22279/04, 7/7/2009, § 100). Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvenceler kapsamında mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli bir gerekçesinin olması gerektiğine değinilmiştir. AİHM'e göre bu zorunluluk davacının her iddiasına ayrıntılı olarak cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte en azından mülk sahibinin esasa ilişkin temel iddia ve itirazlarının yargılama makamlarınca yapılacak dikkatli ve düzenli bir inceleme sonucunda karşılanması gerekmektedir (Gereksar ve diğerleri/Türkiye, B. No: 34764/05, 34786/05, 34800/05, 34811/05, 1/2/2011, § 54).

44. Gereksar ve diğerleri/Türkiye kararına konu olayda idare tarafından sulama kanalına hasar verilmesi nedeniyle başvurucuların tarlalarının zarar görmesi söz konusudur. AİHM, derece mahkemelerinin kararlarının başvurucuların davasının sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli bir gerekçe içermediği tespitine yer vermiştir. AİHM, bu sebeple Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1.

maddesinde öngörülen usul güvencelerinin yerine getirilmediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Gereksar ve diğeri/Türkiye*, §§ 55-64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

45. Mahkemenin 30/6/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelemenin gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

46. Başvurucu, alacaklı olduğu bedelin tahsili için başlattığı icra ve iflas takiplerine ilişkin süreçler sonunda borçlu Kooperatifin mallarının devlet malı sayıldığı ve iflas masasında başka haczi kabil mal bulunmadığı gerekçesiyle tasfiyenin tatiline karar verilmesi nedeniyle alacağın tahsil imkânı kalmadığını belirtmiştir. İflas Dairesince iflas şerhlerinin kaldırılması sonucunda banka hesaplarına aktarılan paraların iflas masasına aktarılmayarak müflisin eline geçtiğini ifade etmiştir. Devlet kuruluşu olmayan Kooperatifin iflasa tabi olduğuna işaret eden başvurucu, taşınmazların devlete değil Kooperatife ait olduğu hâlde hacizlerin kaldırılıp iflasın tatiline karar verilmesinin haksız olduğunu vurgulamıştır. Sonuç olarak haklılığını ortaya koyarak alacağını tahsil etme imkânının ortadan kaldırıldığını belirtep hak arama hürriyeti, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

47. Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun temel şikâyetinin alacağın tahsili için başlatılan icra ve iflas takiplerinin Kooperatif mallarının devlet malı sayıldığı gerekçesiyle sonuçsuz bırakılmasına ve alacağın başka türlü tahsiline imkân kalmamasına ilişkin olduğu anlaşıldığından bütün şikâyetlerinin mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

50. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (*Cemile Ünlü*, B. No:

2013/382, 16/4/2013, § 26). Somut olayda derece mahkemeleri başvuruçunun Kooperatiften alacağı olduğuna yönelik tespitte bulunmuştur. Dolayısıyla uyumsuzluğa konu bedel yönünden Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında başvuruçunun mülkünün mevcut olduğunda kuşku yoktur.

51. Başvuru konusu olayda başvuruçunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyumsuzluk söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

a. Genel İlkeler

52. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni *gerçek anlamda koruma* sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyumsuzluklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (*Türkiye Emekliler Derneği*, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; *Eyyüp Boyunkara*, B. No: 2013/17842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

53. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargusal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargusal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyumsuzluklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (*Selahattin Turan*, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

54. Özel kişiler arasındaki uyumsuzluklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri bulunmaktadır. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatleri çerçevesinde mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir.

55. İkinci olarak başvuruçulara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınmadığı incelelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfi ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise

uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (*Zaliye Öztürk*, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; *Bekir Yazıcı* [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

56. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyumsuzluklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorumluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekte birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (*Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/12563, 24/5/2018, § 52).

57. Son olarak ise başvurucuların mülkiyet haklarını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağıın takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mülkiyetin olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşın ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihfali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (*Faik Tari ve Sultan Tari*, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

b. İnkelerin Olaya Uygulanması

58. Somut olayda başvurucu, beton satımına ilişkin alacağını tahsili için Kooperatif aleyhine icra takibi başlatmış ancak bu takipte Kooperatifin malları ile hak ve alacaklarının 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca devlet malı sayıldığı ve devlet mallarının 2004 sayılı Kanun hükümlerine göre haczedilemeyeceği gerekçesiyle yapılan haczedilemezlik şikâyeti kabul edilmiş ve hacizler kaldırılmıştır. Bunun üzerine başvurucu tarafından takibe iflas yoluyla takip olarak devam edilmiş ve Kooperatifin iflasına karar verilmiş fakat bu defa da iflas dosyası kapsamında Kooperatifin mevcudat defterine kayıtlı malların elinde bırakılmasına yönelik şikâyeti kabul edilmiş ve sonuç olarak müfisse ait mal varlığının bulunmadığı gerekçesiyle iflasın tatiline karar verilmiştir.

59. Devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma yükümlülüğü bulunduğu açıktır. Etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma yükümlülüğünün şekli anlamında bulunması tek başına yeterli olmayıp hukuksal yol ve mekanizmaların somut olarak işlerliğinin sağlanması da devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Ayrıca yine bu kapsamda kamu makamları uyumsuzluğa uygulanacak maddi hukukun belirli, öngörülebilir ve erişilebilir olmasını ve bu hükümlerin tarafların menfaatleri arasında adil bir denge kurulmasını temin edecek nitelikte bulunmasını sağlamakla yükümlüdür. Adil dengenin ne şekilde sağlanacağı hususunda kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin görevi bu adil dengenin ne şekilde kurulacağını tespit etmek olmayıp Anayasa Mahkemesi, devletin pozitif

yükümlülükleri kapsamında, tarafların menfaatleri arasında aşırı bir dengesizlik bulunup bulunmadığını tespit edecektir.

60. Bu kapsamda somut olay incelendiğinde kanun koyucu 7269 sayılı Kanun hükümleri ile Kooperatifin Kanun'da yazılı vazife ve hizmetlere tahsis edilmiş mallarına devlet malı statüsü tanımıştır. Yine kanun koyucu devlet mallarına 2004 sayılı Kanun'la haczedilemezlik ayrıcalığı tanımıştır. 7269 sayılı Kanun'da Kooperatif mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmamasıyla birlikte yargı mercilerinin her iki hükümü birlikte dikkate alarak Kooperatif mallarının haczedilemezlik ayrıcalığından yararlanacağını kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereğince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin takdirinde olup açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz takdir hatası içermediği takdirde derece mahkemelerinin takdir yetkisine müdahale söz konusu olmayacaktır. Derece mahkemelerinin Kooperatif mallarının haczedilemezlik ayrıcalığına sahip olduğuna ilişkin yorumunda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz takdir hatası bulunmadığı anlaşıldığından Anayasa Mahkemesince bu yorum esas alınarak değerlendirme yapılması gerekir.

61. 2004 sayılı Kanun'da devlet mallarının haczedilmesini yasaklayan hükümün amacının kesintisiz olarak devam etmesi gereken kamu hizmet ve görevinde meydana gelebilecek kesintinin önüne geçmek olduğu açıktır. Aksi hâlde kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde aksaklıkların yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca meydana gelen afetler sonucu oluşan zararların ortadan kaldırılmasına ilişkin hükümlere yer veren 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile kanunda yazılı vazife ve hizmetlere tahsis edilmiş olan menkul ve gayrimenkul mallarla her türlü hak ve alacaklar, para ve para hükmündeki kıymetli evrakın devlet mallarından sayılacağı bükme bağlanmıştır. Bu hükümler birlikte kamu makamlarının afetler sonucunda meydana gelen zararların ortadan kaldırılmasını kamu görevinin bir gereği olarak benimsediği sonucuna varmak da yanlış olmayacaktır. Bu genel düzenleme yanında kamu makamları, Afyonkarahisar'da yıkılan veya hasar gören binaların yerine yenilerinin hızla yapılmasını sağlayarak barınma ihtiyacında yaşanması muhtemel mağduriyetlerin önüne geçilmesi için bir kısım düzenleme de yapmıştır. Bu kapsamda 2985 sayılı Kanun'a geçici 3. madde eklenerek kurulacak kooperatiflere ücretsiz arsa tahsis edilmesi ve kredi verilmesi kararlaştırılmıştır. Başka bir deyişle kamu makamları zararın bir an evvel ortadan kaldırılması için depremde zarar görenler lehine etkili bir müdahalede bulunmuştur. Dolayısıyla Kooperatif mallarının 7269 sayılı Kanun'daki amaçlara tahsis edilmiş kısmına haczedilemezlik ayrıcalığı tanınmasının bir an evvel barınma ihtiyacının karşılanmasına yönelik kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu açıktır.

62. Bu yasal düzenlemelere göre kamu makamlarının meydana gelen doğal afet sonrası ortaya çıkan barınma ihtiyacının karşılanmasına öncelik verdiği, ayrıca kooperatiflere ücretsiz arsa tahsis edilmesini ve kredi verilmesini de kararlaştırdığı görülmektedir. Bir an evvel konutların inşa edilmesini temin etmek isteyen kamu makamlarının konut yapımı için sağlanan kredilerin başka amaçlarla kullanılmasının önüne geçecek bir kısım tedbir alınmasının gerekli olduğunda da şüphe bulunmamaktadır.

63. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında alacaklıların menfaatlerinin de tamamen gözardı edilmemesi gerekir. Bu bağlamda başvuruçunun alacağını beton satımına ilişkin olduğu ve bu betonun anılan konutların inşası sırasında kullanılmış olduğu da dikkate alınmalıdır. Bir başka deyişle konutların inşası nedeniyle yapılmış olan borçların diğer borçlar ile aynı hükümlere tabi tutularak tahsillerinin imkânsız hâle getirilmesinin 7269 sayılı Kanun'un amacına ve menfaat dengesine uygun düştiğinden

söz edilemeyecektir. Aksi takdirde kooperatiflerin konut yapımı için aldıkları hizmet ve malzeme bedellerinin tahsil edilmesi yönünde ciddi bir tehlikenin bulunduğu görülmüş hâlinin konutların bitirilmesine engel teşkil edeceği açıktır.

64. Depremde zarar gören kişilerin konut ihtiyacının karşılanması amacıyla toplumun fedakârlık göstermesi yolunda bazı düzenlemeler yapılması sosyal devletin bir gereğidir. Ancak bu fedakârlığın sadece kooperatiflere inşaat malzemesi satan veya hizmet sunan kişilere yüklenmesi hakkaniyete uygun düşmeyecektir.

65. Dolayısıyla toplumun tamamı tarafından üstlenilmesi gereken bir sorumluluğun kanuni düzenlemeler nedeniyle tek başına başvuru üzerinde bırakılması başvurucuyu öngörülemez bir ötesinde ağır bir yük altına sokmuştur. Sonuç olarak mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurunun usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlanmadığı ve mülkiyet hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

67. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

68. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş; ayrıca 500.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

69. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Alişıl Aıkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

70. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu

bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

71. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere bükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

72. İhlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi için ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin giderilmesi suretiyle giderilebilir (*Staleyman Başmeyerdan*, B. No: 2015/6164, 20/6/2019, § 70).

73. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği ve ihlalin doğrudan 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

74. İlgili Kanun hükmü yürürlükte olduğuna göre yeniden yargılama yapılması yoluyla ihlalin giderimi mümkün değildir. İhlalin giderilebilmesi ve benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi için ihlale yol açan Kanun hükmünün gözden geçirilmesi konusunda ise takdir yetkisi yasama organına aittir. Kurulan kooperatiflerin alacaklılarını güvence altına alacak bir düzenleme ihlalin giderimi bakımından önem taşımaktadır. Böyle bir düzenleme benzeri ihlallerin de önüne geçerek bireysel başvurunun amacı ve işlevine de uygun olduğundan kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesi gerekir.

75. Diğer taraftan kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesi somut başvuru bağlamında başvuru sahibinin ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermemektedir. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan maddi zararları karşılığında başvuru sahibine tazminat ödenmesi gerekir. Somut olayda başvuru sahibi, 107.795,25 TL alacağının tahsili için icra ve daha sonra da iflas takibi yapmış ancak Kooperatifin malları ile hak ve alacaklılarının 7269 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca devlet malı sayılması, devlet mallarının 2004 sayılı Kanun hükümlerine göre haczedilememesi ve iflase tabi mal bulunmaması gerekçeleriyle alacağının tahsili imkânı kalmamıştır. Dolayısıyla anılan yasal düzenlemelerin bir sonucu olarak başvuru sahibinin on üç yılı aşkın zamandır alacağının tahsil edemediği ve bundan dolayı da maddi bir kaybının bulunduğu açıktır. Başvuru sahibinin zararlarına karşılık olmak üzere somut olayın özellikleri ve alacağın enflasyon karşısında uğradığı değer kaybı dikkate alınarak net 350.000 TL maddi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuru sahibinin ihlalden kaynaklanan mağduriyetinin maddi tazminat ödenmek suretiyle karşılandığı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi uygun görülmüştür.

76. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuru sahibine ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yapısal sorunun çözümü için kararın bir örneğinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 350.000 TL maddi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 13. İcra Dairesine (E.2008/260 ve E.2021/8488), Afyonkarahisar İcra Dairesi (E.2014/1 İfias), Afyonkarahisar 1. İcra Hukuk Mahkemesi (E.2018/22, K.2018/100), Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi (E.2018/1077, K.2018/2865) ve Yargıtay 12. Hukuk Dairesine (E.2019/5015, K.2020/2328) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/6/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
İrfan FIDAN